

УДК 378.3:811.249

DOI:

Галина Задільська, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри порівняльної педагогіки та методики викладання іноземних мов
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗВО В УМОВАХ КОМУНІКАТИВНО- ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається питання, що стосується англомовної фонетичної компетенції, студентів-філологів ЗВО. Вказується на необхідність вдосконалення фонетичних навичок та формування фонетичної усвідомленості. Описано традиційний та комунікативний підходи щодо розвитку фонетичної компетенції, проаналізовано можливості їх застосування в сучасних умовах навчального процесу. Виділено три етапи для формування фонетичної компетенції студентів-філологів. Доведено, що організація занять з використанням автентичних відеоматеріалів, робить процес оволодіння іноземною мовою інтерактивним і цікавим та, своєю чергою, інтенсифікує процес здобуття фонетичних знань та фонетичної усвідомленості.

Ключові слова: сучасні педагогічні технології; комунікативно орієнтований підхід; фонетична компетенція; фонетичні навички і знання; фонетична усвідомленість; етапи, вправи.

Лит. 8.

Halyna Zadilska, Ph.D.(Philology), Associate Professor of the Comparative Pedagogics and Methodology of Foreign Languages Teaching Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES OF PHONETIC COMPETENCE FORMATION OF UNIVERSITY STUDENTS OF LINGUISTIC DEPARTMENTS ACCORDING TO COMMUNICATIVE-ORIENTED TEACHING APPROACH

The article deals with the problem of English phonetic competence formation of university students of linguistic departments. The general characteristics of phonetic competence are given and the aims of its formation are defined. Mastering pronunciation as a communicative skill is defined as an important factor in the formation of phonetic competence. It is proved that students must acquire phonetic skills according to the requirements of the Curriculum and the State standard of foreign languages for colleges, according to which the practical aim of teaching a foreign language lies in the formation and development of students' communicative competence, which is closely connected with the development of students' phonetic competence for reaching communicative tasks. The features of communicative-oriented teaching pronunciation at English lessons are analysed. In particular, two approaches to teaching students pronunciation at English lessons are emphasized: the traditional (linguistic) approach, and the communicative one. According to the communicative approach the learning process is a model of communication, that's why it facilitates teaching pronunciation with the help of communicative situations. These communicative situations lead students to speech activities and create an English-speaking environment at the lesson. Three stages of the English phonetic competence formation of university students of linguistic departments with a short characteristic of exercises and video materials are specified. It is stated in the article that the preliminary preparation of the organs of speech to reproduce an articulation of phonemes is very important in the process of teaching pronunciation and students' knowledge of speech articulation elements prevents and corrects errors in pronunciation. The article proves that modern pedagogical technologies promote the development of students' phonetic skills and creativity in communication.

Keywords: modern pedagogical technologies; communicative-oriented teaching approach; phonetic competence; phonetic skills and knowledge; phonetic awareness; stages; exercises.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Головною метою української освіти є створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, формування поколінь, здатних до постійного самонавчання, створення та розвиток цінностей громадянського суспільства, сприяння

консолідації української нації, інтеграції України у європейський і світовий простір як конкурентоспроможної і процвітаючої держави.

Все більше людей спілкується з іноземцями, що, своєю чергою, вимагає від них знання іноземних мов. У сучасному житті сформоване соціальне замовлення на знання іноземної мови підвищило вимоги суспільства до якості

іншомовної підготовки, яка значно залежить від ефективності навчання англійської мови у ЗВО.

Оскільки спілкування є зазвичай двостороннім процесом комунікації, то розуміння співбесідника є невід'ємною його складовою. Тому вивчення англійської мови загалом та фонетичного матеріалу зокрема відіграє важливу роль у цьому процесі. Для цього викладачеві необхідно підвищувати вимоги до якості іншомовної підготовки кожного студента-філолога, адже вимова є базовою характеристикою мовлення, основою для розвитку і удосконалення всіх інших навичок іншомовного говоріння. Таким чином, питання про сучасні педагогічні технології формування фонетичної компетенції студентів-філологів ЗВО є надзвичайно актуальним.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Проблема ефективного навчання фонетичного матеріалу розглядається у працях таких вчених як О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, В.М. Гутник, О.П. Дацків, Ю.І. Пассов [2 – 6], але проблема не є достатньо вирішеною, що і зумовило актуальність обраної теми.

Відомо, що традиційний, або лінгвістичний, підхід у вивченні вимови базується на відпрацюванні лінгвістичного аспекту вимови, який вміщує всі чисельні елементи фонетичної системи. Комунікативність, своєю чергою, полягає у подібності процесу навчання і процесу комунікації, а комунікативний метод заснований на тому, що процес навчання є моделлю процесу комунікації [6, 25].

Відповідно до цього навчання вимови повинно відбуватися в умовах реального спілкування, тобто вимова не повинна бути відірваною від мовлення, а бути її основою, нерозривно пов'язаною з іншими компонентами навчання іншомовного говоріння – лексичними і граматичними навичками [7; 8].

Тому, на нашу думку у навчанні фонетики студентів-філологів ЗВО необхідно поєднувати прийоми традиційного та комунікативного методів. Доцільно з перших занять навчати англійської вимови у конкретних мовленнєвих ситуаціях, демонструвати та тренувати нові звуки й інтонаційні моделі у певному контексті, адже відомо, що в потоці мовлення всі звуки створюють єдину фонетичну систему, а поза певним контекстом вони перетворюються на пусті звуки.

Метою статті є розкриття переваг застосування сучасних педагогічних технологій формування фонетичної компетенції студентів-філологів ЗВО з використанням у ній комплексного підходу до навчання англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Оскільки

вимова є базовою характеристикою мовлення, основою для розвитку й удосконалення всіх інших навичок іншомовного говоріння, тому успішність спілкування залежить від того, наскільки зрозуміло та виразно студенти-філологи ЗВО оформлюють своє мовлення й наскільки коректно у фонетичному ракурсі сприймають мовлення. Тому навчання іншомовного фонетичного матеріалу у ЗВО повинно здійснюватися на основі поетапності навчання і повинно спрямовуватися на формування як слухо-вимовних, так і ритміко-інтонаційних навичок.

Відомо, що під слухо-вимовними навичками мовлення розуміють навички коректної вимови усіх фонем у потоці мовлення та розуміння всіх звуків при аудіюванні мовлення. Ритміко-інтонаційні навички – це навички інтонаційно і ритмічно правильного оформлення мовлення і, відповідно, розуміння. Аналіз традиційного навчання фонетичного матеріалу показує, що воно проходить наступним чином: за одиницю навчання беруть окрему фонему чи сполучення фонем або словосполучення, фразу або інтонування і шляхом пояснення правильної артикуляції і тренування за допомогою аналітично-імітаційних вправ намагаються досягти у студентів необхідної якості вимови [3, 3].

На нашу думку, викладач іноземної мови ЗВО повинен ефективно систематизувати роботу щодо покращення вимови кожного студента, зокрема на основі індивідуального підходу, враховуючи принцип наступності навчання. Таке навчання необхідно здійснювати на початковому етапі, в першому семестрі, коли групи та підгрупи формуються з випускників шкіл та коледжів з різним рівнем мовних навичок, робота над вимовою та інтонацією повинна полягати в повторенні та систематизації правил вимови, її корекції, а в низці випадків і в формуванні вимови у студентів заново.

Починаючи з другого семестру систематична робота щодо покращення вимови повинна здійснюватися протягом всього курсу навчання. Як майбутні вчителі іноземної мови, студенти ЗВО повинні поглиблено вивчати фонетичні явища, прийоми корекції звуків, працювати над виробленням правильної інтонації.

Варто вказати на те, що процес сприйняття (перцепції) англійської мови на слух відрізняється активним цілеспрямованим характером, пов'язаним з виконанням складної мнемічної діяльності, успішності протікання якої сприяє високий ступінь концентрації уваги [1, 34]. Увага виникає за допомогою емоцій і розвивається за їхньої рахунок, однак у людини емоції завжди

виявляються в єдності з вольовими процесами.

Викладач повинен організувати навчальний процес з максимальною опорою на активну розумову діяльність студентів з розмаїтістю прийомів навчання, створити внутрішню мотивацію, спрямувати увагу студентів на базові моменти, що допоможуть максимально ефективно реалізувати репродуктивність сприйнятого ними фонетичного матеріалу.

Так, на нашу думку, формування комунікативної компетенції залежить від ефективного використання сучасних педагогічних методів та засобів навчання. Ми, зокрема, виділяємо як базовий засіб – аутентичні відеоматеріали, що дозволяють наочно спостерігати за функціонуванням англійської мови в природній ситуації спілкування. Такі відеоматеріали повинні використовуватися викладачами систематично, що інтенсифікуватиме навчальний процес, збагатить його зміст, збільшить мотивацію у вивченні мови.

Проте, перш ніж перейти до розгляду трьох етапів для формування фонетичної компетенції студентів-філологів, варто вказати на запропоновані методистом Н.В. Бориско фактори успішності такого процесу.

Успішність формування фонетичної компетенції, на її думку, залежить від рівня сформованості фонетичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про фонетичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складників на основі загальної мовної та фонетичної усвідомленості [3, 3].

Надзвичайно важливо підкреслити, що фонетична усвідомленість – це здатність того, хто оволодіває іноземною мовою:

1) розмірковувати над процесами формування своєї фонетичної компетентності та оволодівати вимовою, конструюючи систему власних фонетичних знань;

2) свідомо реєструвати та розпізнавати звукові одиниці різних рівнів, їхні особливості та закономірності їхнього утворення й функціонування;

3) аналізувати фонетичну сторону свого мовлення і робити відповідні висновки, наприклад приймати рішення щодо наявності грубих відхилень від стандартної (нормативної) вимови, аналізувати їх причини, застосовувати з допомогою викладача ефективні шляхи подолання [3, 4].

На основі вищезазначених факторів, що безпосередньо забезпечують успішність формування фонетичної компетенції, ми виділили

три етапи роботи з автентичними відеоматеріалами.

На першому (початковому чи підготовчому) етапі звертаючись до традиційного підходу, пропонуємо навчальний комплекс, що складається з двох блоків фонетичних вправ, які включають вправи з імітації та відтворення звуків/інтонаційних моделей – вправи для тренування фонаційного дихання з правильним відтворенням наголосу, ритму, інтонації. Така послідовність виконання вправ передбачає поступове ускладнення дій з фонетичними явищами: від дій зі звуками в ізольованих словах до дій зі звуками та інтонаційними моделями у групі речень. Вправи для попередження характерних помилок у вимові спрямовані не лише на навчання фонетичного матеріалу, але й на подолання інтерференції.

На другому (базовому) етапі закріплюємо рецептивно-репродуктивні вправи на формування слухових та вимовних навичок, вивчені на початковому етапі, за допомогою аутентичних відеоматеріалів: віршів, римувань, пісень, діалогів, монологів, подкастів відповідної тематики. Вправи такого типу спрямовані на розвиток умінь сприйняття відеоінформації.

На третьому (творчому) етапі студенти самі повинні створювати свої відеоролики з вправами на закріплення звукових/інтонаційних моделей. На цьому етапі доцільна проектна робота, а також обмін досвідом зі студентами-філологами інших ЗВО. Творчий етап спрямований на формування фонетичної усвідомленості, власних свідомих процесів учіння, демонстрації, аналізу і пояснення мовленнєвих взірців.

Отже, формування у студентів-філологів ЗВО іншомовної фонетичної компетентності має носити комунікативний характер. Організація занять з використанням автентичних відеоматеріалів, робить процес оволодіння іноземною мовою інтерактивним і цікавим. Три етапи роботи з автентичними відеофільмами поєднують прийоми традиційного та комунікативного методів. Таке навчання використовується нами й інтенсифікує процес здобуття фонетичних знань та фонетичної усвідомленості, а тому є важливою складовою формування професійної іншомовної комунікативної компетенції.

Напрями подальших досліджень. Перспективою подальших досліджень може стати розробка нових напрямів використання інтерактивних технологій для формування фонетичної компетенції, зокрема он-лайн чати з носіями англійської мови, навчання у співпраці зі студентами філологами інших ЗВО, які значно

розширюють діапазон можливостей для вивчення та навчання фонетичної компетенції і наразі залишаються недостатньо залученими до навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам. Москва, 1969. 279 с.

2. Бігич О. Б. Сучасні підходи до формування іншомовної фонетичної компетентності в загальноосвітньому навчальному закладі. *Сучасні тенденції фонетичних досліджень : збірник матеріалів Круглого столу* (м. Київ, 12 травня 2017 рік). С. 154–157.

3. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 3–14.

4. Гутник В. М. Особливості формування фонетичної усвідомленості у майбутніх вчителів у комунікативному вступному колективному курсі з німецької мови. *Іноземні мови*. 2016. № 1. С. 24–30.

5. Дацків О. П. Комплекс вправ для вдосконалення фонетичних навичок говоріння у майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації. *Іноземні мови*. 2014. № 2. С. 34–38.

6. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению. 2-е изд. Москва, 2011. 223 с.

7. Burns A. Doing action research in English language teaching: A guide for practitioners. New York, 2010. 187 p.

8. Littlewood W. Communicative language teaching: An expanding concept for a changing world. *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*. Vol. II. 2011. pp. 541–547.

REFERENCES

1. Artemov, V. A. (1969). *Psikhologhia obuchenia inostrannym yazykam* [Psychology of Foreign Languages Teaching]. Moscow, 279 p. [in Russian].

2. Bihych, O. B. (2017). Suchasni pidkhody do formuvannia inshomovnoi fonetichnoi kompetentnosti v zahalnoosvitniomu navchalnomu zakladi [Modern Approaches to the Foreign Phonetic Competence Formation at Secondary School]. *Modern Tendencies of Phonetic Investigations : the Collection of the "Kruhly Stil" Materials* (Kyiv, 12 May 2017). pp. 154–157. [in Ukrainian].

3. Borysko, N. F. (2011). Metodyka formuvannia inshomovnoi fonetichnoi kompetentnosti [Methodology of the Foreign Phonetic Competence Formation]. *Foreign Languages*, No. 3, pp. 3– 14. [in Ukrainian].

4. Hutnyk, V. M. (2016). Osoblyvosti formuvannia fonetichnoi usvidomlenosti u maibutnikh vchyteliv u komynikatyvnomu vstupnomu kolektyvnomu kursі z nimetskoi movy [Peculiarities of the Phonetic Awareness Formation of the Future Teachers at the Communicative Introductory Course of German]. *Foreign Languages*, No. 1, pp. 24– 30. [in Ukrainian].

5. Datskiv, O. P. (2014). Kompleks vprav dlya vdoskonalennya fonetychnykh navychok govorinnya u maibutnikh vchyteliv angliyskoyi movy zasobamy dramatyziatsiyi [Set of Exercises for Improving of the Phonetical Skills in Speaking to the Future Teachers of English by Means of Dramatization]. *Foreign Languages*, No. 2, pp. 34– 38. [in Ukrainian].

6. Passov, Ye. I. (2011). Kommunikativnyi metod obychenia inostrannomu govorienuy [Communicative Method of Foreign Speaking Teaching]. Vol.2. Moscow, 223 p. [in Russian].

7. Burns, A. (2010). Doing action research in English language teaching: A guide for practitioners. New York, 187 p. [in English].

8. Littlewood, W. (2011). Communicative language teaching: An expanding concept for a changing world. *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*, Vol. II, pp. 541– 547. [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.05.2019

“Ніхто не зможе побудувати для Вас міст, на якому Ви повинні перетнути потік життя, ніхто, крім Вас самих”.

*Фрідріх Ніцше
німецький філософ*

“Стає майстром педагогічної праці швидше всього той, хто відчув у собі дослідника”.

*Василь Сухомлинський
український педагог, публіцист, письменник*

